Felsefenin Temel Sorunları

Prof. Dr. Abdullah Durakoğlu

tilki Kitap

tilki
Kitap
yayınevi

Felsefenin Temel Sorunları

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Gizem Aslan
Sayfa Tasarım: Senem Yıldırım
Kapak Tasarım: Senem Yıldırım

1.Basım, İstanbul, Ekim 2025
ISBN: 978-625-5779-02-1
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

FELSEFENİN TEMEL SORUNLARI

Prof.Dr. Abdullah Durakoğlu

İÇİNDEKİLER

1.BÖLÜM FELSEFE NEDİR?.....11

1.1.Bilgi, Bilinç ve Öz Bilinç Nedir?..... 11

1.2.Düşünme Yetisine Sahip Olmak Ne Anlama Gelir?..... 16

1.3. Felsefe Nedir? 17

1.4. Felsefenin Tanımları..... 20

1.5. Filozof Kimdir? 23

1.6. Felsefi Düşünce Nasıl Ortaya Çıkmıştır?..... 26

1.7. Felsefi Düşüncenin Özellikleri Nelerdir? 27

1.8. Felsefi Sorular Hangi Özelliklere Sahiptir? 34

1.9. Felsefenin İnsan ve Toplum Hayatı Üzerindeki Etkileri Nelerdir?..... 34

1.9.1. Felsefenin Bireysel İşlevi Nelerdir? 35

1.9.2. Felsefenin Toplumsal İşlevi Nelerdir? 37

2.BÖLÜM FELSEFE İLE DÜŞÜNME 41

2.1.Düşünme ve Akıl Yürütmeye İlişkin Kavramlar..... 41

2.1.1. Düşünme ve Akıl Yürütme 42

2.1.2. Düşünme ve Akıl Yürütmede Dilin Doğru Kullanımı..... 51

2.1.3. Dilin Kavramları İfade Etme İşlevi..... 53

2.2. Felsefi Sorular Nasıl Oluşturulur? 54

2.3. Felsefi Bir Görüş veya Argüman Nasıl Sorgulanır? 58

3. BÖLÜM VARLIK FELSEFESİ 63

3.1. Varlık Felsefesinin Konuları ve Problemleri Nelerdir? 63

3.1.1. Varlık Var mıdır? 64

3.1.2. Varlığın Türleri Nedir? 69

3.1.3. Evrende Amaçlılık Var mıdır? 72

4. BÖLÜM BİLGİ FELSEFESİ 75

4.1. Bilgi Felsefesinin Konuları ve Problemleri Nelerdir? 75

4.1.1. Bilgi Mümkün Müdür? 75

4.1.2. Bilginin Kaynağı Nedir? 78

4.1.3. Bilginin Ölçütü Nedir? 86

5. BÖLÜM AHLAK FELSEFESİ 89

5.1. Ahlak Felsefesinin Konuları ve Problemleri Nelerdir? 89

5.1.1. Ahlaksal Değerler Nelerdir? 89

5.1.2. İyi -Kötü ve Etik Olan Nedir? 90

5.1.3. Ödev Nedir? 97

6. BÖLÜM SİYASET FELSEFESİ 99

6.1. Siyaset Felsefesinin Konuları ve Problemleri Nelerdir? 99

6.1.1. Devlet Gerekli midir? 100

6.1.2. Ütopya Nedir? 101

6.1.3. Egemenlik Nedir? 104

6.1.4. En İyi Yönetim Biçimi Hangisidir? 104

7. BÖLÜM DİN FELSEFESİ 111

7. 1. Din Felsefesinin Konuları ve Problemleri Nelerdir? 111

7. 1.1. Dinlerin Sınıflandırılması
Tanrı Sayısına Göre Sınıflandırma 115

7.1.2. İman- Akıl İlişkisi 122

7.1.3. Disiplinlerin Tenkidi 127

8. BÖLÜM VAROLUŞ FELSEFESİ 129

8. 1. Varoluş Felsefesinin Konuları ve
Problemleri Nelerdir? 129

8. 1.1. Yabancılaşma Nedir? 130

8. 1.2. Özgürlük Nedir? 138

Kaynaklar 143

Değerli hocam Prof. Dr. Veli Urhan'ın
aziz anısına...

1.BÖLÜM
FELSEFE NEDİR?

1.1.Bilgi, Bilinç ve Öz Bilinç Nedir?

Felsefi düşünme zihinsel bir etkinlik, felsefe ise bir bilgi türüdür. Felsefi bilgi, düşünme ve bilme faaliyetlerine yönelmekle elde edilir. Bu bağlamda, bilginin ne anlama geldiği ve bilginin bilinçle ilişkisini incelemek önem arz etmektedir.

Bilene özne, bilinene nesne denildiğinden özne bir şeye yönelip o şeyi bilgi nesnesi yaparak onun ya bir bölümü ya da tamamı hakkında bilgi sahibi olur. Bilgi, bu sürecin sonunda ortaya çıkan ürüne verilen addır (Çüçen, 2009: 36). İnsanın, anlamaya ve bilmeye çalışma faaliyetleri sadece doğrudan duyu organlarıyla algılananlarla sınırlı değildir. İnsan, algılayamadıklarını ya da algılama olanağına sahip olmadıklarını da bilmeye çalışır.

Örneğin hayatında hiç Çin İmparatoru'nu görmemiş olan biri, Çin İmparatoru'nu doğal olarak tanımamıştır. Ancak bu kişi, yine de Çin İmparatoru'nun kim olduğunu bilebilir. Çin İmparatoru, betimleme yoluyla da bilinebilir (Russell, 2002: 44). Burada bilgi nesnesi, Çin İmparatoru'nun kendisi değil, onun betimlemesi olur.

Eski dönemlerden beri en çok düşünürler tarafından sorgulanan bilgi kavramı, günümüzde de sorgulanmaya devam etmektedir. Antik Yunan Dönemi'nden itibaren Antik Yunan filozofu Platon *Diyaloglar* adlı eserinde bilgi için episteme kavramını kullanır. Platon, bu eserde aynı zamanda hocası Sokrates'in ağzından "bilgi üzerine" onun ünlü Sokratik diyalog yönteminin kullanıldığı bir metne yer verir. Bilgi üzerine yapılan bu tartışmada Sokrates, karşısındaki gence, "Bilgi hakkında açık bir fikir elde edemiyorum." diyerek "Bilgi nedir?" sorusunu sorar. Bu tartışmanın sonunda bilgi kavramı tanımlanamasa da bu kavramın zihin, öğrenme, hatırlama kavramlarıyla ilişkisi ortaya konulur. Bilgi, öğretilen unsurları da içerdiğinden bilgi ile öğrenmek arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Öte yandan unutulan bilgiler için hatırlayıp hatırlamama durumları söz konusudur. Bu nedenle Platon diyalogda insan zihnini balmumu levhasına benzetir (Çüçen, 2009: 110- 113): "Bu levhanın algılarımızla düşüncelerimiz için bir dayanak olduğunu düşünerek gördüklerimizden, işittiklerimizden veya düşündüklerimizden hatırda kalmalarını istediklerimizi tıpkı yüzüklerdeki kabartma resimler gibi bunun üzerine basalım. Bu basılan şeyin izi bu levhada kaldıkça onu hatırlar, biliriz. Fakat bu iz silinir veya hiçbir iz bırakmazsa onu unutur, artık bilmeyiz." (Platon, 2010: 515) Böylelikle bu metinde, bilme faaliyetinin zihinle ve izlenimlerle ilişkisine de değinilir.

DÜŞÜNELİM TARTIŞALIM BİLGİ ÜZERİNE

Sokrates: O hâlde gösterdiklerinde "bilgi algıdır" iddiasını çürütme konusunda eksik kalan tarafı da tamamlamayı

unutmayalım. Eksik kalan taraf rüyalarla hastalıklar, özellikle delilik ve başka bütün işitme ve görme yanılmaları veya genel olarak duyum yanılmaları dediğimiz şeylerin konusudur. Çünkü sen de biliyorsun, sanırım demin ileri sürdüğümüz iddia kolaylıkla çürütülebilir. Bu durumlarda bize algılar kuşkusuz hatalı olarak verilmiş olduklarından herkese gerçek gibi görünen çok daha hatalı olacak. Belki de bu sırada görülür hiçbir varlığa sahip olmayacaktır.

Theatitetos: Bunda tamamıyla hakkın var Sokrates.

Kaynak: Platon, Diyaloglar II, Theaitetos, Çev. Macit Gökberk, s. 201

SORU: Platon tarafından kaleme alınan metinden yapılan alıntıda adı geçen Sokrates, hangi durumları bilinçsizlik hâli olarak nitelendirmiştir? Sokrates'in bilinç hâli olarak nitelendirdiği durumlarda neden doğru bilgilere ulaşılamaz? Tartışınız.

Birey çevresindeki varlıkların ve çevresinde yaşanılan olayların farkındaysa bu durum, bilinçlilik hâli olarak adlandırılır. Birey, doğrudan kendi duygu, düşünce, algı ve hayal gibi içsel süreçlerinin farkındaysa buna da "öz bilinçlilik hâli" denilir. Yukarıda okuma parçasında da ifade edildiği gibi ;en üst düzeyde bilince sahip olan canlılar olan insanlar dâhi uyku ve bazı hastalık durumlarında bilinçsizlik ya da yetersiz bilinçlilik hâlinde olurlar. Çünkü bu hâldeki insanlar; dikkatini istediği bir yönden başka bir yöne tam olarak ya da istedikleri ölçüde çekemezler. Ayrıca bazı şeyleri algılayamazlar veya algıları üzerine genellikle yanlış yargılarda bulunurlar.

Bilgiyle bilinçli düşünme arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Bilinçli zihnin en önemli niteliklerinden biri, düşünmedir.

Düşünme; zihnin tüm faaliyetini, duyuların müdahalesi olmadan kendi malzemesi ile yaptığı bir eylemdir. Bu bağlamda bir fikir sahibi olmak, insanın tamamen akli faaliyetinin bir ürünüdür (Bolay, 2018: 70).

Bilinçli bir zihin, başka herhangi bir şeye gereksinim duymadan kendisi hakkında da düşünebilmektedir. İnsan bilinçli bir varlık olduğundan kendisi hakkında ve çevresi hakkında düşünür. Düşünürken bir yandan da düşüncelerini aklın eleştiri süzgecinden geçirir. Böylelikle felsefi fikirler ortaya çıkar. Düşünce tarzlarından biri olan felsefi düşünce, diğerlerinden farklı olarak kendi üzerine dönmüş olan ve kendisini de konu alan bir düşüncedir. Bu düşünce tarzı, fikirlerin düşünülmesi olarak nitelendirilebilir. Felsefi düşünmede, düşünmenin kendisi de amaç edinilir. Bu nedenle felsefi düşünmede amaç, genel yasalara ulaşmak değildir. Felsefi düşünce tarzı, kendisini konu alabildiği gibi, doğrudan doğruya doğa, tarih, toplumu da eleştirel bir bakış açısıyla düşünmeye yönelebilir (Arslan, 2016: 28).

"Aşk ve iman ancak bilinç ile beraber insana ruh katabilir, bir eylem ortaya çıkarabilir ve verimli olabilir."

Ali Şeriati

İnsanın bilim ve felsefeye yönelmesi merakla başlar. Antik Yunan Filozofu Aristoteles *Metafizik* adlı eserinde "İnsan doğası gereği bilmek ister." ifadesine yer verir. Gerçekten de insanı insan yapan en önemli özelliklerden biri; onun kendisini çevreleyen dünyayı, içinde yaşadığı toplumu, geçmişini ve bizzat kendisini tanımak ve bilmek istemesidir (Arslan, 2017: 25). Bu amaca

hizmet edebilecek en önemli zihinsel faaliyet, düşünmedir. Düşünmenin en önemli amaçlarından birisi, insanın var olanların ve olayların bilgisine ulaşmaktır.

İnsanın anlama ve bilme merakını en iyi çocuklarda gözlemleyebiliriz. Dünyayı anlamak, gözlemle başlar. Bu nedenle sürekli gözlem yapan çocuk, gördüğü şeyleri tanımayı amaçlar. Böylece gözlem, çocukların gerçeklerle ilk karşılaşmasına bir adım niteliğindedir. Algılananlar üzerine düşünmek, insanları daha da ileriye götürür. Böylece insan felsefi düşünceler geliştirerek bilinenden bilinmeyenlere doğru gider ve onları bilme olanağına sahip olur. Öyleyse felsefe, insanların bu bilme ihtiyacını tatmin etmeye yönelik zihinsel bir faaliyet olarak nitelendirilebilir.

DÜŞÜNELİM TARTIŞALIM
BİLİNCİN TANIMLANMASI

Bilincin tanımlamanın son derece güç olduğu sık sık dile getirilir. Tipik olarak bilimsel araştırmanın sonunda ortaya çıkan türde kesin bir bilimsel tanıma karşı olarak, sağduyu terimleri çerçevesinde araştırmanın hedefini belirlemek için yeterli bir tanımdan bahsedecek olursak, bu kelimeyi tanımlamak zor görünmüyor. Bizim tanımımıza göre bilinç; içsel, niteliksel, öznel duyarlık ya da farkındalık durumları ve süreçlerinden ibarettir. Bilinç, böyle tanımlandığında, sabahleyin rüyasız bir uykudan uyandığımızda başlar ve gece uykuya dalıncaya, komaya girinceye, ölünceye ya da bir şekilde "bilinçsiz" denilen bir duruma girinceye kadar sürer. Uyanık yaşamımızın karakteristiği olarak düşündüğümüz muazzam farkındalık çeşitliliğinin tümünü içerir. Ağrı hissetmekten nesneleri görsel olarak algılamaya, anksiyete ve depresyon belirtileri göstermeye, politika hakkında

tartışmaya ya da sadece başka bir yerde olmak istemeye kadar her şeyi içerir. Bu tanıma göre, her ne kadar birçok açıdan uyanık bilinçten oldukça farklı olsalar da rüyalar da bir tür bilinç biçimidir.

Kaynak: John Searle, Bilinç ve Dil, s. 64- 65

SORU: Yazar, rüyaları neden belirli bir ölçüde de olsa bir tür bilinç biçimi olarak nitelendirmiş olabilir? Rüyaların bir tür bilinç biçimi olup olamayacağını tartışınız.

Bilinç ve düşünme arasında sıkı bir ilişki vardır. Öncelikle düşünme yetisi, insanı diğer canlılardan ayıran bir özelliktir. Aristoteles'in ifade ettiği gibi insan düşünen bir varlıktır. Düşünme, bilinçli bir şekilde gerçekleştirilirse bize yeni bilgiler kazandırır. Bilinç ise genel olarak canlılarda farkındalık, duygu, algı ve bilginin merkezi olarak kabul gören bir yetidir. Düşünme ise karşılaştırma yapma, ayırt etme, birleştirme ve kavrama yetisi olarak bilinçle gerçekleştirilmesi gereken bir faaliyettir. Bilinç, felsefi düşünmek için gerekli bir yetidir. Bilince sahip her canlı, düşünebilme yetisine sahip değildir. Çünkü maymun, at, kedi, köpek gibi üst düzey memeli hayvanların da bir bilince sahip olduğu bilinmektedir. Ancak bu hayvanlar, felsefi ve bilimsel tarzda bir düşünme yeteneğine sahip değildir. Çünkü bu tarzlarda düşünebilmek için üst düzeyde bir bilince sahip olmak gerekir.

1.2.Düşünme Yetisine Sahip Olmak Ne Anlama Gelir?

Düşünebilme yetisine sahip olmak; seçim yapabilmek, karar verebilmek, çevreyi mantıklı bir şekilde anlayabilmek, sebep sonuç ilişkisi kurabilmek anlamına gelir. Tüm bunları yapabilmek de insanı, diğer canlılardan farklı bir konuma taşır. Aynı zamanda

Alman filozof Jaspers şöyle söyler: "Felsefe hakkında yaygın görüş şu şekilde ifade edilebilir: Felsefecilerin önemli bir şey söyleyeceği kabul edilmez. Bu nedenle insanlar felsefeyle ilgilenmediklerini ve felsefi olarak düşünmemenin daha iyi olduğunu söylerler. Oysa düşünce tarzımızı değiştirebilecek olan yalnızca odur."

Felsefenin genel anlamda düşünce olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak hangi tür düşünceler felsefidir? Felsefecilerin neden önemli bir şey söyleyeceği kabul edilmez? Felsefenin toplumsal yararı var mıdır? Filozof kimdir? Her düşünüre filozof diyebilir miyiz? Felsefe nasıl ortaya çıkmıştır? Felsefenin diğer bilgi türlerinden farkını ve felsefi bilginin özelliklerini anlatıyor bu kitap.

Ayrıca günümüze kadar temel sorunlara felsefi olarak nasıl bakılmıştır? Bu çerçevede bilgi, varlık, siyaset, din, ahlak gibi felsefenin temel disiplinlerine yalın ve akıcı bir üslupla yaklaşıyor.

Elinizdeki bu kitap, geçmişi ve bugünü felsefe ile anlamanız, yarınları ise felsefenin aracılığı ile öngörmeniz için önerilir.

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

ISBN: 978-625-5779-02-1